

10. Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge

10.1. Utenriksøkonomi i 2008

Norge hadde et overskudd på driftsbalansen overfor utlandet på 449 milliarder kroner i 2008 ifølge foreløpige beregninger, se tabell 10.1. Dette er en oppgang på 24 prosent i forhold til 2007. Den samlede eksporten av varer og tjenester var 1 196 milliarder kroner, mens den samlede importen var 731 milliarder kroner. Handelen med varer og tjenester overfor utlandet ga dermed et overskudd på 465 milliarder kroner i 2008, en oppgang fra året før på 28 prosent. For rente- og stønadsbalansen er det foreløpig beregnet et underskudd på 16 milliarder kroner, en klar økning i underskuddet fra 2007. Noen av størrelsene som omtales i teksten er fremskrevet for 4. kvartal 2008, noe som medfører økt usikkerhet i årsdata for 2008 for utenriksøkonomien.

Kraftig økning i handelsoverskudd for varer

Handelen med varer overfor utlandet ga et overskudd på 416,7 milliarder kroner i 2008, nesten 100 milliarder kroner mer enn i året før. Veksten skyldes i sin helhet eksport av olje og gass. Mens volumet av denne eksporten har blitt redusert de siste årene, førte sterk prisstigning på olje og gass til en kraftig vekst i eksportverdien frem til og med 2006. I 2007 var det imidlertid en svak prisnedgang, mens det i 2008 igjen var en sterk oppgang i prisene. Norge eksporterte tradisjonelle varer for 324 milliarder kroner i 2008, en økning på 7,2 prosent fra året før. Blant tradisjonelle varer var det størst verdiøkning i eksport av raffinerte oljeprodukter, kjemiske råvarer mv. og verkstedprodukter. Verdiøkningen for de to første produktgruppene skyldtes sterk prisoppgang, mens verdiøkningen for verkstedprodukter først og fremst skyldtes en volumøkning. For metaller har en sterk nedgang i prisene ført til lavere eksportverdi, mens volumet var omtrent uendret fra året før.

Norges import av tradisjonelle varer var i fjor om lag 30 milliarder kroner høyere enn i året før, noe som tilsvarer en verdiøkning på 6,5 prosent. En volumøkning og prisøkning hver på 3,2 prosent forklarer denne verdiøkningen. Industriprodukter bidro mest til den økte importverdien av tradisjonelle varer. Blant disse var det raffinerte oljeprodukter og verkstedprodukter som økte mest, med henholdsvis 14 og 13 milliarder kroner.

Økt overskudd i tjenestehandelen med utlandet

Det var et overskudd i handelen med tjenester overfor utlandet på 48 milliarder kroner i 2008, om lag 5 milliarder kroner høyere enn i 2007. Norge eksporterte tjenester for 268 milliarder kroner i fjor, en økning på 8,3 prosent fra året før. Fraktinntekter opptjent i utenriks sjøfart utgjorde den største tjenestegruppen med en verdi på 96 milliarder kroner i 2008, etter en vekst på drøyt 4 prosent fra året før. Finans- og forretningstjenester var den nest største gruppen med 61 milliarder kroner, 8 prosent høyere enn i 2007.

Total import av tjenester steg med 16 milliarder kroner fra 2007 og utgjorde 220 milliarder kroner i 2008. Bak den økte importverdien finner vi en volumvekst på 4,1 prosent og en prisstigning på 3,7 prosent. Reisetrafikk, det vil si nordmenns utgifter på reise i utlandet, ga det største enkeltbidraget til økningen i total tjenesteimport, med en oppgang på 11 milliarder kroner fra 2006. Denne verdiøkningen skyldtes først og fremst en økning i volum på 8 prosent.

Økt underskudd på rente- og stønadsbalansen

På utenriksregnskapets rente- og stønadsbalanse registreres tre hovedkategorier av inntekter. Den første kategorien er lønn mottatt av nordmenn for arbeid utført i regi av utenlandske arbeidsgivere og lønn til

Tabell 10.1. Driftsbalansen

	Milliarder kroner										Prosentvis endring fra 2007 til 2008		
	2007	2008	07.01	07.02	07.03	07.04	08.01	08.02	08.03	08.04	Verdi	Volum	Pris
Eksport	1 042,3	1 196,3	253,0	251,5	250,0	287,7	294,5	314,3	303,3	284,2	14,8	0,9	13,7
Tradisjonelle varer	302,4	324,2	75,9	74,8	70,3	81,3	77,6	82,5	81,6	82,6	7,2	4,8	2,3
Råolje og naturgass	479,9	590,8	117,6	111,4	113,6	137,3	151,4	160,0	149,4	130,0	23,1	-2,3	26,0
Skip, oljeplattformer og fly	12,7	13,5	2,6	4,0	3,6	2,6	2,5	3,2	4,6	3,3	6,3	12,2	-5,3
Tjenester	247,2	267,7	57,0	61,4	62,4	66,5	63,0	68,6	67,7	68,4	8,3	2,1	6,1
Import	679,0	731,4	159,9	168,2	170,7	180,3	171,7	185,4	191,7	182,6	7,7	4,2	3,3
Tradisjonelle varer	450,7	480,0	111,7	113,0	107,0	118,9	115,8	123,9	118,9	121,3	6,5	3,2	3,2
Råolje	5,8	4,0	0,8	2,2	0,8	1,9	0,7	1,0	0,9	1,4	-29,7	-40,1	17,3
Skip, oljeplattformer og fly	19,2	27,8	2,9	3,3	5,8	7,2	6,3	6,4	9,7	5,3	44,8	41,5	2,3
Tjenester	203,4	219,6	44,4	49,7	57,0	52,2	48,9	54,1	62,1	54,5	8,0	4,1	3,7
Vare- og tjenestebalansen	363,2	464,9	93,2	83,4	79,3	107,4	122,8	128,8	111,6	101,6	28,0		
Rente- og stønadsbalansen	-0,9	-16,0	-10,8	-15,7	15,6	9,9	-21,8	-6,6	5,6	6,8			
Driftsbalansen	362,3	448,9	82,4	67,6	94,9	117,4	101,0	122,2	117,2	108,4	23,9		

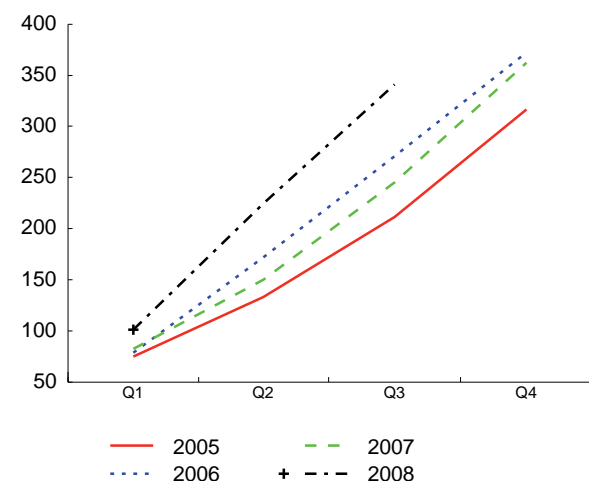
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

utlendinger ansatt av norske arbeidsgivere. Eksempler på det siste er utenlandsk arbeidskraft som ansettes på korttidsoppdrag i Norge av norske bedrifter, og utenlandske sjøfolk om bord på norske skip. Den andre kategorien er løpende formuesinntekt i form av renter, aksjeutbytte og andre former for utbytte, inklusiv reinvestert fortjeneste eller tilbakeholdt overskudd i datterselskaper og lignende i utlandet. Den siste kategorien er løpende inntektsoverføringer der mottaker ikke gir gjenyttelse, for eksempel u-hjelp og annen bistand.

Foreløpige beregninger med utgangspunkt i tall fra utenriksregnskapet for de tre første kvartalene i 2008 viser et underskudd på 16 milliarder kroner på rente- og stønadsbalansen i 2008, sammenlignet med et underskudd på 1 milliard kroner i 2007, se tabell 10.1. Inntekter fra utlandet var i 2008 på 267 milliarder kroner, omtrent det samme som i året før, mens utgiftene økte med 14 milliarder kroner til 283 milliarder kroner. Spesielt renteutgifter og lønn til utlendinger bidro til å trekke opp de totale utgiftene overfor utlandet.

Løpende overføringer fra utlandet er foreløpig beregnet til 19 milliarder kroner for 2008, mens overføringer til utlandet er beregnet til 37 milliarder kroner. Netto

Figur 10.1. **Akkumulert driftsbalanse, kvartalsvis. Milliarder kroner**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

overføringer til utlandet er dermed på 18 milliarder kroner, en svak økning fra året før.

Boks 10.1. Utenriksregnskap og internasjonal investeringsposisjon

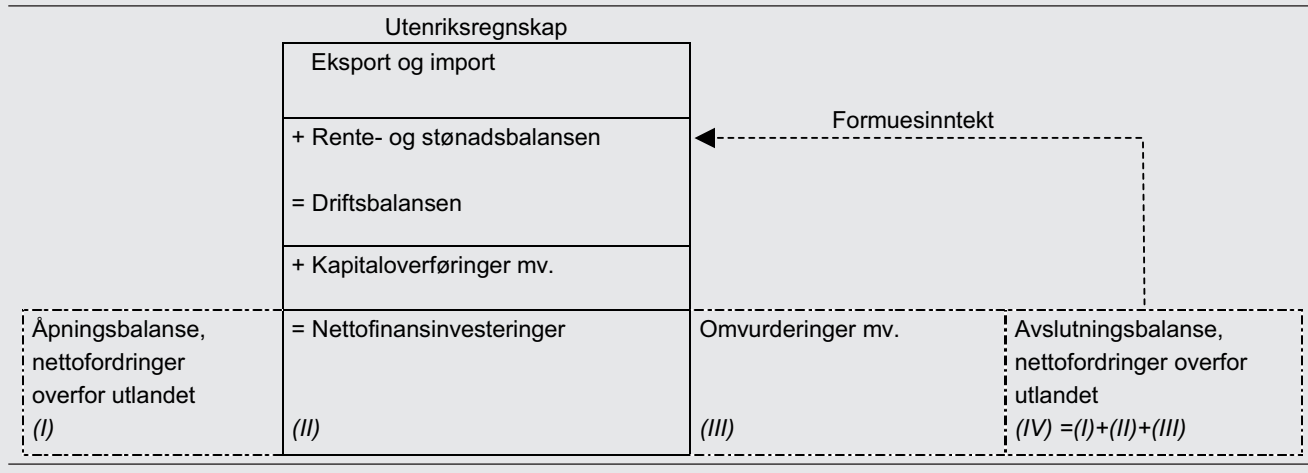
Utenriksregnskapet (UR) viser de økonomiske transaksjonene mellom Norge og utlandet. Driftstransaksjonene omfatter eksport og import av varer og tjenester, som sammen med inntekter og utgifter i form av blant annet renter og stønader overfor utlandet, gir resultatet på driftsbalansen. I tillegg registreres overføring av formue uten motytelse (kapitaloverføringer) og kjøp og salg av immateriell kapital (patenter, rettigheter etc.). Netto resultat av disse transaksjonene pluss driftsbalansen tilsvarer per definisjon Norges nettofinansinvesteringer overfor utlandet.

Finansregnskapet viser resultatet av langsiktige og kort-siktige fordrings- og gjeldstransaksjoner i form av lån til og fra utlandet, bankinnskudd, omsetning av norske og utenlandske verdipapirer samt endringer i Norges Banks

internasjonale reserver. Resultatet av alle transaksjonene i gjelds- og fordringsposter i en periode oppsummeres i saldo-posten nettofinansinvestering.

Statistisk sentralbyrå utarbeider også statistikk over Norges beholdning av fordringer og gjeld overfor utlandet ved utgangen av hvert år. Denne statistikken presenteres under betegnelsen Internasjonal Investeringsposisjon (IIP). Figuren nedenfor illustrerer den prinsipielle sammenhengen mellom de ulike konti i utenriksregnskapet og statistikk over Norges fordringer og gjeld overfor utlandet. Beholdning av fordringer og gjeld kan endre seg enten gjennom transaksjonene eller gjennom omvurderinger på grunn av svingninger i valutakurser og pris på markedspapirer, eller regnskapsmessige opp- eller nedskrivninger.

Utenriksregnskapet og Norges beholdning av fordringer og gjeld

10.2. Finanstransaksjoner og internasjonal investeringsposisjon

Finanstransaksjoner og omvurderinger

Norges netto finansinvestering overfor utlandet var på 340 milliarder kroner i 1.-3. kvartal 2008 mot 244 milliarder kroner i samme periode i 2007. For hele 2007 var nettofinansinvesteringen på 361 milliarder kroner. Nettofinansinvestering overfor utlandet tilsvarende overskuddet på driftsbalansen med tillegg av netto kapitaloverføringer. Tabell 10.2 viser hvordan finansinvesteringene fordeler seg på ulike kategorier, mens tabell 10.3 viser beholdningen av de samme typer investeringer ved utgangen av året.

Bruttoinvesteringene i utlandet er sterkt påvirket av plasseringen av Statens pensjonsfond - Utland. Fondet blir plassert både som porteføljeinvesteringer (aksjer og obligasjoner) og som innskudd og utlån. Fondets porteføljeinvesteringer var i 1. – 3. kvartal 2008 på 513 milliarder kroner, som var nesten like mye som Norges samlede bruttoinvesteringer på 507 milliarder kroner. På den andre siden hadde fondet negative utlån (netto tilbakebetaling) på 298 milliarder kroner. Se også om tale under utlandets investeringer i Norge.

Norske direkteinvesteringer i utlandet var i 1.-3. kvartal 2008 på 73 milliarder kroner, ned fra 79 milliarder kroner i samme periode i 2007. Direkteinvesteringer er i hovedsak knyttet til ikke-finansielle foretak. For øvrig foretok bankene store innskudd i utlandet i 1.-3. kvartal 2008.

Utlandets bruttoinvesteringer i Norge utgjorde 204 milliarder kroner i 1.-3. kvartal 2008. Bankene mottok innskudd og kortsiktige lån (utover sertifikatlån) på 168 milliarder kroner, men tok nesten ikke opp obligasjonslån. Kredittforetakene tok derimot opp obligasjonslån for 98 milliarder kroner. Statens pensjonsfond – Utland hadde negative låneopptak (netto tilbakebetaling) på 113 milliarder kroner. Pensjonsfondet låner i form av gjenkjøpsavtaler i verdipapirer som plasseres i aktiva.

Utenlandske direkteinvesteringer i Norge var negative i 1.-3. kvartal 2008 lik -39 milliarder kroner, mot tilnærmet lik 0 for de tre første kvartalene i 2007. Negative tall betyr at avvikling/tilbakebetaling av direkteinvesteringer var større enn nye investeringer og tilførsel av ny kapital.

Netto omvurderinger av fordringer og gjeld overfor utlandet var store og negative i 1.-3. kvartal både i 2007 og 2008, og har sammenheng med styrket norsk krone overfor andre valutaer og kursfall i verdipapirmerkene. Omvurderingene forklarer sammen med transaksjonene endringene i beholdningene.

Internasjonal investeringsposisjon (Fordringer og gjeld overfor utlandet)

Innenfor utenriksregnskapssystemet er det internasjonal investeringsposisjon (IIP) som utgjør det beholdningsmessige motstykket til transaksjonene og

Tabell 10.2. Finansregnskapets hovedposter. Transaksjoner i milliarder kroner

	2005	2006	2007	1.-3. kvartal 2007	1.-3. kvartal 2008
Norske investeringer i utlandet	659	1 087	759	686	507
Direkteinvesteringer	142	137	91	79	73
Porteføljeinvesteringer	242	731	389	279	534
Andre finansinvesteringer	247	185	270	305	-68
Internasjonale reserver	29	34	9	24	-32
Utenlandske investeringer i Norge	381	796	576	502	204
Direkteinvesteringer	35	41	26	0	-39
Porteføljeinvesteringer	209	251	259	154	156
Andre investeringer	137	503	291	348	87
Ufordelte kapitaltransaksjoner og statistiske avvik	37	80	179	60	37
Netto finansinvesteringer totalt	315	371	361	244	340
Omvurderinger, netto	73	-72	-178	-189	-128
Endring i Norges nettofordringer	388	299	183	55	212

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 10.3. Fordringer og gjeld overfor utlandet (IIP¹) ved utgangen av hvert år, 2004-2007. Milliarder kroner

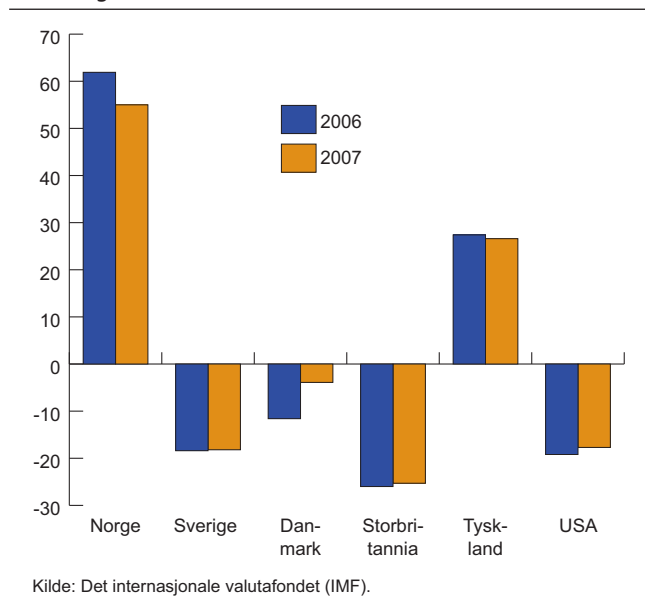
	2004	2005	2006	2007
Fordringer i alt	3 016	3 849	4 975	5 501
Direkteinvesteringer	537	649	741	857
Porteføljeinvesteringer	1 522	1 900	2 719	2 958
Statens pensjonsfond - Utland	1 039	1 259	1 887	2 066
Andre finansinvesteringer	686	982	1 161	1 355
Statens pensjonsfond - Utland	389	583	633	700
Internasjonale reserver	271	319	354	331
Gjeld i alt	2 258	2 726	3 700	4 247
Direkteinvesteringer	514	552	610	698
Porteføljeinvesteringer	792	1 071	1 493	1 755
Andre investeringer	954	1 103	1 596	1 793
Statens pensjonsfond - Utland	412	442	738	750
Netto fordringer	757	1 123	1 275	1 254

¹ Norges internasjonale investeringsposisjon.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

omvurderingene i finansregnskapet. IIP viser fordringer og gjeld overfor utlandet etter samme definisjoner og oppdeling i kategorier som finansregnskapet. IIP produseres imidlertid bare årlig, og siste publiserte tall er derfor pr. utgangen av 2007.

Ved utgangen av 2007 var Norges brutto fordringer på 5 501 milliarder kroner, mens brutto gjeld var på 4 247 milliarder kroner. Det innebar at Norges netto fordringer på utlandet var på 1 254 milliarder kroner, dvs. litt lavere enn ved utgangen av 2006. I 2007 utgjorde nettofordringene 55 prosent av BNP. Figur 10.2 viser tilsvarende størrelser for et utvalg av vestlige land. Også Tyskland har betydelige nettofordringer på utlandet. Sverige, Storbritannia og USA har betydelig nettogjeld.

Figur 10.2. **Nettfordringer overfor utlandet i prosent av BNP for utvalgte land**

Direkteinvesteringer er en av de fire hovedkategoriene som IIP og UR er fordelt på. En direkteinvestering er en langsiktig investering med tanke på innflytelse over foretaket det har investert i. Av praktiske årsaker er grensen satt i form av minimum 20 prosent eierandel av aksjekapitalen i foretaket. Norske direkteinvesteringer i utlandet var på 857 milliarder kroner i 2007, mens beholdningen av utenlandske direkteinvesteringer i Norge var på 698 milliarder kroner. I begge retninger omfatter direkteinvesteringer både aksjer/andeler og annen kapital, sistnevnte i hovedsak i form av konsernlån. Selv om endringene i direkteinvesteringene kan variere en del fra år til år, er tendensen en rask økning i pakt med globaliseringen.

En annen hovedkategori er porteføljeinvesteringer. Dette er investeringer i verdipapirer som ikke er omfattet av direkteinvesteringer eller internasjonale reserver (se neste avsnitt). På fordringssiden er porteføljeinvesteringene dominert av verdipapirplasseringen av Statens pensjonsfond – Utland. Av de samlede porteføljefordringene på 2 958 milliarder kroner utgjorde pensjonsfondets plasseringer 2 066 milliarder kroner, fordelt med 945 milliarder kroner på aksjer og 1 121 milliarder kroner på obligasjoner. Andre sektorer med betydelige porteføljeinvesteringer i utlandet er forsikringsselskaper, verdipapirfond, banker og kredittforetak. Utlandets porteføljeinvesteringer i Norge var på 1 755 milliarder kroner ved utgangen av 2007. Aksjegjelden er i stor grad knyttet til utlendingers eie av minoritetsandeler i norske ikke-finansielle foretak. Men tallene er større for obligasjons- og sertifikatlån i utlandet. Disse er dominert av bankene (382 milliarder kroner) og kredittforetak (366 milliarder kroner). Dette har sammenheng med at banker og kredittforetak i stor grad finansierer innenlandske utlån med lån i utlandet.

Internasjonale reserver er en hovedkategori kun på fordringssiden. De består av Norges Banks valutareserver

og fordringer på IMF. Reservene var tidligere relativt større og mer likvide enn i dag, noe som har sammenheng med at Norges Bank normalt ikke lenger interverner i valutamarkedet. Ved utgangen av 2007 utgjorde reservene 331 milliarder kroner.

Den siste hovedkategorien er andre investeringer, og denne omfatter fordringer og gjeld som ikke er med i de tre øvrige kategoriene. De viktigste finansobjektene er innskudd og utlån/lån. Bankinnskudd på gjeldssiden inkluderer bankenes kortsiktige lån (finansiering) i utlandet, og omfatter følgelig mer enn innskudd i vanlig forstand. Ved utgangen av 2007 utgjorde bankenes innskudd fra utlandet 536 milliarder kroner. Bankene dekker i tillegg langsiktige finansieringsbehov gjennom obligasjonslån, jf. porteføljeinvesteringene.

Utlån og lån omfatter banklån, verdipapirlån, konsernlån og repoavtaler (lån med sikkerhet i verdipapirer). Konsernlån inngår i direkteinvesteringer, og verdipapirlån i porteføljeinvesteringer. I plasseringen av Statens pensjonsfond – Utland brukes repolån i stor grad. Ved utgangen av 2007 utgjorde pensjonsfondets utlån og lån hhv. 670 og 711 milliarder kroner. Sistnevnte gir ikke uttrykk for noe reelt lånebehov, men inngår som en del av pensjonsfondets investeringsstrategi.

Ved utgangen av 3. kvartal 2008 var Statens pensjonsfond - Utland vokst til 2 119 milliarder kroner, mot 2 017 milliarder kroner ved utgangen av 2007.

10.3. Bruttonasjonalprodukt, disponibel inntekt og sparing

I nasjonalregnskapet uttrykker driftsresultatet den delen av bedriftenes verdiskaping som går til godtgjørelse av eiers egeninnsats og som avkastning på kapital skutt inn i virksomheten. Driftsresultatet for en næring beregnes som bruttoprodukt skapt i næringen med tillegg for eventuelle næringsubsidier, og med fratrukk for kapitalslit, lønnskostnader og næringskatter. Det hefter stor usikkerhet ved de foreløpige tallene for driftsresultatet på næringsnivå. Derfor presenteres bare tall for landet totalt og for Fastlands-Norge, som omfatter norsk økonomi utenom petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart.

Ifølge det foreløpige nasjonalregnskapet var bruttonasjonalproduktet (BNP) for Norge i 2008 på 2538 milliarder kroner målt i løpende priser, se tabell 10.4. Dette er 11,5 prosent høyere enn året før. BNP økte i volum med 2 prosent, mens prisene på varene og tjenestene som inngår i BNP steg med 9,3 prosent. Den samlede prisveksten i økonomien var dermed merkbart høyere enn i 2007, som følge av en kraftig oppgang i oljeprisen.

Kapitalslitet for 2008 er beregnet til 313 milliarder kroner, 9,4 prosent over nivået i 2007. Netto produksjonsskatter og -subsidiær økte med 4,2 milliarder kroner, eller 1,7 prosent. Totale lønnskostnader i 2008 er beregnet til 1 073 milliarder kroner, en vekst på 9,4

Tabell 10.4. **Bruttonasjonalprodukt etter inntektskomponenter**

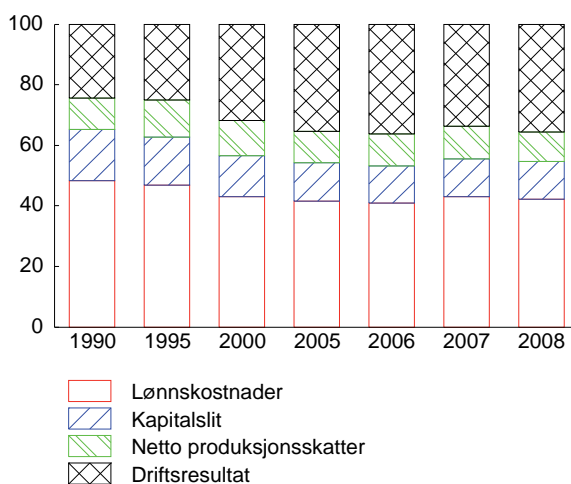
	2007	2008	Endring fra 2007 til 2008	
			Milliarder kroner	Prosent
Bruttonasjonalprodukt	2277,1	2537,9	260,8	11,5
Kapitalslit	286,2	313,2	27	9,4
Netto produksjonsskatter	244,1	248,3	4,2	1,7
Lønnskostnader	980,9	1073,3	92,4	9,4
Driftsresultat	765,9	903,1	137,2	17,9
Fastlands-Norge				
Bruttoprodukt	1724,1	1842,5	118,4	6,9
Kapitalslit	196,8	218,9	22,1	11,2
Netto produksjonsskatter	238,4	239,7	1,3	0,5
Lønnskostnader	928,3	1014	85,7	9,2
Driftsresultat	360,6	369,9	9,3	2,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 10.5. **Bidrag til vekst i disponibel realinntekt fra året før. Prosent**

	2005	2006	2007	2008
Vekst i disponibel realinntekt for Norge	11,0	7,5	3,3	5,9
Bidrag fra:				
Produksjonsvekst i petroleumsvirksomhet	-1,0	-1,6	-1,5	0,1
Produksjonsvekst ellers	3,8	3,8	4,7	1,6
Endring i bytteforholdet generelt	7,6	6,1	-0,8	5,0
Herav forårsaket av prisendring på råolje og naturgass	6,5	4,9	-0,1	4,8
Endring i rente- og stønadsbalansen	0,7	-0,8	0,9	-0,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 10.3. **Inntektskomponenter i BNP. Prosent**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

prosent fra året før. Det totale driftsresultatet i 2008 kan dermed foreløpig anslås til 903 milliarder kroner, som er en økning på 17,9 prosent sammenlignet med året før.

Den sterke utviklingen i samlet driftsresultat i Norge i fjor skyldes hovedsakelig økningen i prisen på olje og gass. For Fastlands-Norge viser derimot de foreløpige nasjonalregnskapstallene at driftsresultatet gikk opp med 2,6 prosent. Bruttoproduktet for Fastlands-Norge økte med 118 milliarder kroner, mens kapitalslit, netto produksjonsskatter og lønnskostnader til sammen økte med 109 milliarder kroner. Lønnsandelen for Fastlands-Norge, dvs. lønnskostnadenes andel av bruttoproduktet, er foreløpig beregnet til 55 prosent i 2008, 1,0 prosentpoeng høyere enn året før.

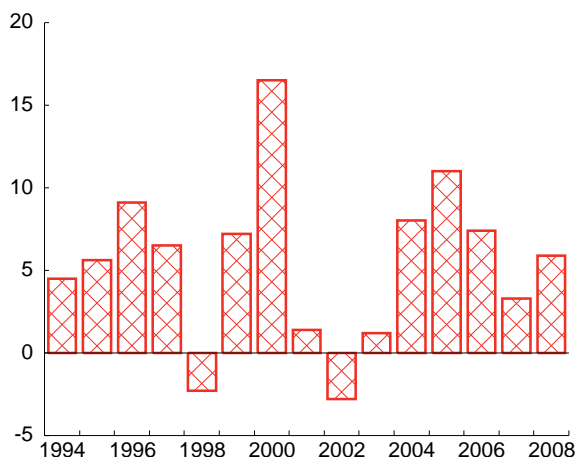
Disponibel inntekt for et land defineres som bruttonasjonalproduktet fratrukket både kapitalslit (netto nasjonalprodukt) og netto overføringer til utlandet i form av lønn, formuesavkastning (renter, aksjeutbytte, reinvestert fortjeneste) og løpende stønader (blant annet bistand). Omvurderinger av fordringer og gjeld på utlandet som skyldes variasjoner i valutakurser og andre priser, er ikke inkludert i den disponible inntekten. Størrelsen er et nominelt mål på de ressurser landet har til disposisjon til konsum og sparing. Disponibel inntekt for Norge i 2008 er foreløpig anslått til 2 209 milliarder kroner. Til sammenligning er BNP beregnet til 2 538 milliarder kroner.

Ved å justere for prisstigning på varer og tjenester som anvendes innenlands, får vi frem endring i disponibel realinntekt. Foreløpige beregninger viser at Norges disponible realinntekt vokste med 5,9 prosent fra 2007 til 2008. Vekst i landets totale produksjonsvolum bidro med 1,7 prosentpoeng til denne veksten. Mens petroleumsvirksomheten isolert sett økte realinntekten med 0,1 prosent sammenlignet med 2007, var bidraget fra øvrig produksjonsvirksomhet en økning på 1,6 prosentpoeng.

Fra 2007 til 2008 beveget prisene på eksport- og importvarer seg mye. Bytteforholdet overfor utlandet bedret seg med 5,0 prosent, som forklarer mesteparten av endringen i Norges disponible realinntekt. Den sterke veksten i prisen på råolje og naturgass gjennom 2008 forklarer mesteparten av endringen i bytteforholdet og ga et vekstbidrag på 4,8 prosent. Basert på ukentlige tall var gjennomsnittlig pris på Brent Blend i 2008 på vel 96 dollar fatet mot 72 dollar i 2007.

Ifølge foreløpige beregninger bidro endringen i rente- og stønadsbalansen negativt med -0,7 prosentpoeng til disponibel realinntekt. Dette er en nedgang på 1,6 prosentpoeng sammenlignet med året før hvor rente og stønadsbalansen bidro positivt til disponibel realinntekt.

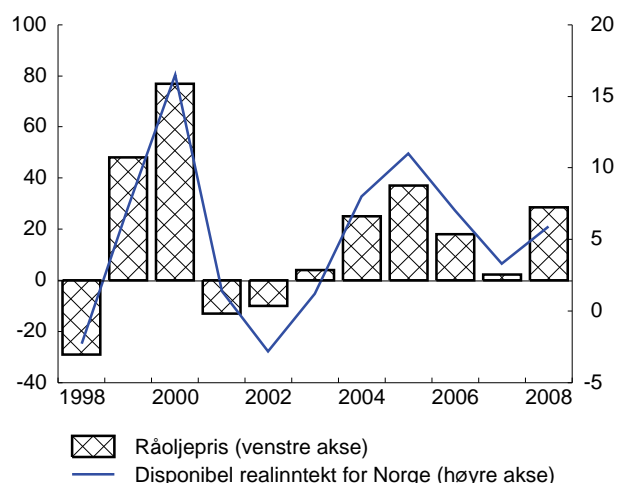
Figur 10.4. **Vekst i disponibel realinntekt. Prosent**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

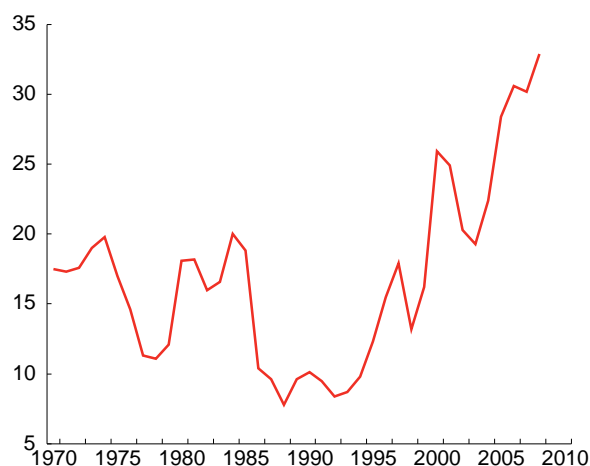
Spareraten for Norge uttrykker landets totale sparing som andel av disponibel inntekt. I løpet av de siste 30 årene av forrige århundre varierte spareraten mellom 9 og 20 prosent. Spareraten var høyest på første halvdel av 1970-tallet og på første halvdel av 1980-tallet, da den var oppunder 20 prosent. I siste halvdel av 1990-tallet varierte spareraten rundt knapt 15 prosent. I år 2000 var Norges sparerate 26 prosent, høyere enn noen gang tidligere. Spareraten har siden holdt seg høy og de første beregningene for 2008 viser en sparerate for Norge som er beregnet til 34,6 prosent som er den høyeste for perioden 1970-2008. I nasjonalregnskapet posteres verdien av utvunnet olje og gass som produksjonsinntekt. Dette er med på å forklare nasjonalregnskapets høye sparetall, og kan finnes igjen som økte fordringer på utlandet for Statens pensjonsfond - Utland, se boks 4.3 i kapittel 4 om offentlig forvaltings formue. Høye skatteinntekter og utbytte fra petroleumssektoren til offentlig forvaltning understreker at den høye spareraten skyldes utviklingen i olje- og gassektoren og at sparingen skjer i regi av offentlig forvaltning. Dersom utvinning av olje og gass hadde blitt regnskapsført som omplussing av formue, ville man sett en betydelig lavere nasjonal sparerate.

Figur 10.5. **Vekst i råoljepris og disponibel realinntekt for Norge. Prosent**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 10.6. **Sparerate for Norge. Prosent**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Temaboks 10.1. **Importvekst fra Asia og Europa**

Importen fra land i Asia har økt betydelig de siste årene. Lav pris på mange varer fra denne delen av verden har ført til lavere prisstigning i Norge. Dette har kommet norske konsumenter til gode, særlig i form av billigere klær, sko og forbrukerelektronikk. Produsenter har også nytte av denne utviklingen, gjennom billigere produksjonsfaktorer som kontormaskiner og databehandlingsutstyr.

Samlet import av varer utenom skip og plattformer utgjorde 484,1 milliarder kroner i 2008, en økning på 5,2 prosent fra året før. Årsveksten er noe lavere enn de foregående årene, hvor importveksten har vært mellom 10 og 15 prosent. En forklaring er redusert vekst i norsk økonomi siste år. Går vi tilbake i tid og sammenlikner med verdien i 1990 er fjorårets importverdi mer enn tredoblet. Deles denne perioden i to, var den samlede importveksten fra 1990 til 2000 på over åtti prosent, mens økningen fra 2000 til 2008 var rundt sytti prosent. Verdiøkningen i de to periodene kan belyses ved se på utviklingen i utenrikshandelens pris- og volumindekser. Importvolumet nesten doblet seg fra 1990 til 2000, mens oppgangen de siste åtte årene var på seksti prosent. For prisene var utviklingen mer moderat, fra en nedgang på 4,9 prosent i perioden 1990 til 2000 til en oppgang på 7,2 prosent i siste periode.

Verdien av Asiaimporten økte med 6,7 prosent fra 2007 til 2008, til 63,2 milliarder kroner. Dette var mer enn det dobbelte av verdien som ble registrert i år 2000. For Kina alene steg importen siste år med 11,8 prosent, noe som plasserer landet som nummer fem blant de land vi importerer mest fra. Av den samlede årsveksten for Asia i 2008 bidro Kina med over åtti prosent. Landet er særlig stor eksportør til Norge av ferdigvarer som klær, fottøy, møbler, kontor-/datamaskiner og telekommunikasjonsapparater. Målt i verdi kommer over førti prosent av vår samlede import av klær fra Kina. I løpet av perioden 2000 til 2008 har Kinas leveranser til Norge økt fra 8,7 til 31,1 milliarder kroner. I samme tidsrom har landets andel av Norges totale import økt til noe over det dobbelte, 6,4 prosent i 2008. Handelen med Kina har over tid blitt mer sammensatt. Foruten tekstiler blir det importert store mengder teknologiske produkter. På få år har Kina blitt en betydelig leverandør av blant annet datamaskiner og mobiltelefoner. Over halvparten av antall bærbare datamaskiner importert siste år er levert herfra, mens andelen mobiltelefoner utgjorde 27,2 prosent. Kina ble en betydelig

leverandør av mobiltelefoner og datamaskiner for omtrent 5 år siden, i den forstand at mer enn hvert femte av disse produktene importert til Norge kom fra Kina. Mens landet før dette gjennombruddet i hovedsak leverte produkter med lavere pris enn leverandører fra andre land, har Kina etter hvert begynt å levere varer med høyere pris enn andre land.

Fra Japan, vår nest viktigste leverandør av varer i Asia, økte importen til 10,6 milliarder i 2008, eller 2,3 prosent. Land i samme verdensdel med betydelig eksportøkning til Norge siste år var Singapore, Malaysia og India, med fra 16 til 26 prosent. For Singapore skyldes dette økte leveranser av innsatsvarer til metallindustrien, mens økt eksport av planteolje var utslagsgivende for Malaysia. For India var det derimot flere varegrupper som var av betydning for den registrerte økningen i importverdien i 2008.

Fra europeiske land importerte vi varer for 356,4 milliarder i 2008, en økning på 5 prosent fra året før. Sett i forhold til året 2000 var verdiøkningen på 73 prosent. Europa sto for tre firedeler av den samlede leveransen til Norge, en andel som har vært relativt stabil gjennom mange år. Sverige og Tyskland lå bak 28 prosent av vår samlede import i 2008, men importveksten var beskjeden, henholdsvis 3,2 og 3,8 prosent. Andre land vi hadde stor importvekst fra i samme periode var Danmark, med en økning på 13,1, Nederland med 17,6 og Italia med 11,9 prosent. Danmark eksporterte mer mineraloljevarer til Norge, mens økt metallvareeksport var hovedårsaken for Nederland. For Italia er økt eksport til Norge av industrimaskiner og metallvarer de viktigste produktene.

Selv om de betyr lite for den totale importverdien, er det verdt å merke seg at en del land i Øst-Europa økte sin eksport til Norge betydelig i 2008. Importen fra Polen utgjorde 12,2 milliarder i 2008, opp 25,1 prosent fra året før. Importøkningen kom hovedsakelig innen metallvarer, elektriske apparater og forskjellige ferdigvarer. Romania økte sin eksport til Norge siste år med 24,1 prosent, til 2,5 milliarder kroner. De baltiske landene hadde betydelig eksportvekst til Norge i 2007, men i 2008 var bildet mer blandet. Norsk import fra både Estland og Litauen steg med rundt 5 prosent, mens det ble registrert en liten tilbakegang i importen fra Latvia.

Tabell 1. **Import av varer utenom skip og oljeplattformer, i alt og utvalgte land. Endring fra foregående år og året 2000**

	Millioner kroner			Prosent endring		Andel. Prosent	
	2000	2007	2008	2008/2000	2008/2007	2000	2008
I alt	281 234	460 234	484 124	72,1	5,2	100,0	100,0
Danmark	19 134	29 930	34 057	78,0	13,8	6,8	7,0
Kina	8 701	27 813	31 101	257,4	11,8	3,1	6,4
Polen	2 623	9 752	12 199	365,1	25,1	0,9	2,5
India	865	1 697	1 968	127,5	16,0	0,3	0,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2. **Import av varer fra Kina og andre land. Utvalgte varegrupper**

SITC	Kina Millioner kroner	Kinas andel av total import		Endring fra 2007 til 2008	
		2000 Prosent	2008 Prosent	Kina Prosent	Andre land Prosent
7 Maskiner og transportmidler i alt (utenom skip og oljeplattformer)	12 196	1,5	6,5	10,6	4,9
<i>herav:</i>					
75 Kontormaskiner, EDB-utstyr	4 646	3,1	28,9	20,9	-9,1
76 Telekommunikasjonsapparater og -utstyr	3 846	2,8	20,6	-1,6	-2,7
77 Elektriske maskiner og apparater	1 924	2,6	7,8	13,0	1,9
8 Ferdige varer	13 131	12,6	18,3	11,9	6,0
<i>herav:</i>					
84 Klær og tilbehør	6 066	28,1	42,4	14,5	2,7
85 Fottøy	1 227	2,5	10,8	7,2	3,6
89 Forskjellige ferdige varer	2 978	7,9	12,3	12,6	8,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå.